

busformede bygning, curien, der stadig står forbavsende velbevaret på Forum Romanum. Den bygning, man kan se i dag, er ganske vist en rekonstruktion af en bygning opført under kejser Diocletian i 300-tallet e. Kr. – men det er en ret tro kopi af republikkens senatsbygning, som den så ud på Cæsars tid. Det var ham, der havde restaureret den endnu ældre bygning – for øvrigt i hans eget og adelsrepublikkens dødsår: 44 f. Kr.

Fra republik til kejserdømme

Hvorfor faldt nu denne stolte republik? – Det kan og bør der naturligvis gives flere forklaringer på. En forenklet ser sådan ud:

Efterhånden som byen Rom voksede sig til staten Rom og opslugte sine italiske bystatsnaboer, havde adelen, patricierne, erhvervet sig mere og mere jord. Men det havde ført til, at antallet af småbønder var blevet kraftigt reduceret, hvilket udgjorde en risiko for forsvaret af staten, idet det alene var bønderne, der blev soldater. Samtidig var antallet af almindelige, ikke-adelige borgere i Rom, plebejerne, vokset betragteligt, og resultatet af disse ændringer blev dannelsen af to politiske grupper, der efterhånden kom til at stå stejlt over for hinanden: popularerne (folkevennerne), der ønskede jordudstykning til de besiddelsesløse og udstrækning af borgerrettighederne til alle italikere, og optimaterne (de bedste), der kæmpede for de gamle adelige privilegier og godsejervældet.

Den stærke uro førte til udnævnelse af diktatorer, og det er i kampen mellem disse rivaliserende »stærke« mænd, Pompejus og Cæsar, at republikken knuses, og Cæsars adoptivsøn Octavian skaber kejserdømmet i det 1. århundrede e. Kr.

Kejsermagten under principatet

DEN »GUDDOMMELIGE« AUGUSTUS

Det guddommelige Forsyn, der styrer vort liv, har afsløret sin hensigt og velvilje ved at give os det bedste i livet, Augustus, som Forsynet har givet den højeste »dyd« til bedste for menneskeheden, idet det har udnævnt ham til Frelser for os og vore efterkommere, ham, der har gjort en ende på krigene og skabt den elskede fred. Hans tilsynekomst har overstrålet alle de håb, der skabtes af tidligere gode profetier, idet han ikke blot overgår alle velgørere, der har været før ham, men også udelukker, at der kan komme nogen efter, som vil overgå ham. Denne guds fødselsdag forkynder begyndelsen på alt det gode, der fødes til verden med ham.

Således skriver statholderen af provinsen Asia om kejser Augustus i et brev til byrådene i provinsen i år 9 f. Kr.

Hvis man ikke bider mærke i årstallet, kunne man let tro, at dette brev handlede om den kristne frelser. Men der er altså tale om et »verdsligt juleevangelium« med klare religiøse undertoner. Kejseren er en guddommelig frelser. Nu skal man selvfølgelig også se på et sådant brevs personlige og politiske hensigter. Vores gode statholder er nok rimelig sikker på genvalg. Alligevel genlyder brevet af den – især i de østlige provinser udbredte – folkelige tro på den romerske kejsers guddommelighed. Hør bare hvilke myter Svetonius kan genfortælle om kejserens fødsel (Sueton: Romerske Kejsere oversat af A. B. Drachmann, bd. I, 1963, s. 117 f.):

I Asklepiades fra Mendes' theologumena finder jeg berettet, at da Atia (Augustus' mor) ved midnatstid kom til en regulær Apollo-fest, og hendes bærestol var blevet sat i templet, medens de andre fruer sov, så var hun selv faldet i søvn; en slange var pludselig krøbet ind til hende og kort efter gået ud igen; da hun vågnede, havde hun rensat sig som efter et samleje med sin mand; og straks efter var der på hendes krop fremkommet en plet, der så ud som en slange, og den havde aldrig kunnet fås bort, så at hun derefter for bestandig havde holdt sig borte fra offentlige bade; Augustus var blevet født 10 måneder efter og af den grund anset for en søn af Apollo. Ligeledes drømte Atia, inden hun fødte ham, at hendes indvendige dele førtes op til stjernerne og bredtes ud så langt som jord og himmel rakte. Også hans fader Octavius drømte, at solen stod op af Atias skød.

Hvordan reagerede Augustus selv på denne guddommeligørelse? – Det kom tilsyneladende an på, hvem han reagerede overfor. Optrådte han over for hele folket som repræsentant for statsmagten kunne det nok være nyttigt at stive sin herskerrolle af med henvisninger til det guddommelige »bagland«. Men var det de gamle »soldaterkammerater«, for slet ikke at tale om senatet, han henvendte sig til, var det ikke hensigtsmæssigt at optræde som gud. Lad os først se på den formelle herskerrolle. Den spiller Augustus til fuldkommenhed i den berømte »Prima Porta-statue«.

Statuen har oprindeligt stået i et af Augustus' hustru, Livias' huse, som lå ved »den første byport«, Prima Porta. Deraf statuens navn. Nu står den i Vatikan-museet. Forbilledet for statuen er en meget berømt græsk, højklassisk statue fra ca. 450 f. Kr.: »Spydbæreren« af Polykleitos. Augustus er fremstillet som imperatoren, den øverste feltherre, der taler til »folket«, hvilket fremgår af hans løf-

tede højre hånd. Det er den typiske antikke tale-gestus, der maner til tavshed, lytten. Senere overtager evangelisterne og Kristus ganske tankevækkende denne gestus og tilfører den ny betydning: Jeg velsigner jer!

Statuens brystpanser (kyrads) gengiver en bestemt historisk begivenhed, der fandt sted i år 20 f. Kr. Romerne havde tidligere mistet deres felttegn – en stor vanære – men nu leverer de endeligt besejrede parthere dem tilbage. Midt på kyradset til højre ser man partherkongen, iført typisk persisk dragt, overrække et romersk felttegn kronet af en ørn til en mand over for, der rækker armene frem for at modtage tegnet. Denne mand er sandsynligvis Tiberius, der senere efterfølger Augustus som kejser. Hunden ved hans side symboliserer den stadig nødvendige vagtsomhed over for fjenden.

På hver side af disse to centrale figurer sidder sørgende kvindeskikkelser. De forestiller tidligere besejrede provinser, sandsynligvis Spanien til venstre og Gallien til højre. Under Spanien sidder Apollon, den græske gud for lys (solen) og musik samt ikke at forglemme, den ordnede verden. Hans tilstedeværelse er selvfølgelig ikke tilfældig. Han er den »camouflerede Augustus«, det romerske verdensriges skaber og opretholder, statens »lys«. Overfor Apollon, der sidder på sit hellige dyr griffen og spiller på lyre, har vi hans søster, jagtgudinden Diana. Hun hørte også til Augustus' »familie«. Nederst på kyradset ligger så jordgudinden Tellus med sit overflødhedshorn. Hun symboliserer den herlige velstand, som Augustus' fredspisode havde medført. Oven over hele sceneriet breder himlens gud, Caelus, sin beskyttende kappe ud over verden. Under ham kører fra venstre den opgående sol ind på sin vogn, mens morgenrødens gudinde, Aurora, til højre flygter for den nye, frembrydende dag. På ryggen af Aurora troner Venus, morgenstjernens gudinde, og ved foden af feltherren trækker en lille Amor, kærlighedsgudindens

*Fig. 1. Den berømte
Prima Porta-statue
af kejser Augustus i
Vatikanmuseet.*

Fig. 2. Kejser Augustus i hel figur

afkom, kejseren i hans gevandter. Ingen af delene er blot dekorative detaljer. For den juleske slægt – altså Cæsar og hans arvinger – regnede selveste kærlighedsgudinden for at være sin stammor ved den trojanske prins

Ænæas. Gennem dette slægtsskab havde Augustus' styre ikke alene fået det guddommelige blå stempel – han var selv blevet udødelig.